

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

G. Janssen

Oppositie tegen de belijdenis inzake de kerk

Een stem uit het Noorden

Het rechte belijden ten aanzien van de kerk blijft de geesten boeien. Onze eeuw is die van de ecclesiologie, de theologie van de kerk. Daaraan is de oecumenische beweging zeker niet vreemd. Zij heeft opnieuw de kerkvraag in het centrum van de belangstelling geplaatst. En in Rooms-Katholieke kring heeft het tweede Vaticaans Concilie daartoe een niet geringe stoot gegeven. Men denke maar aan een boek als van Hans Küng: De structuren van de Kerk.

In gereformeerde kring heeft K. Schilder in zijn tijd aandacht voor de kerk gevraagd. Zijn hele leven lang heeft het kerkvraagstuk hem geboeid en hij heeft zich er veel en diepgaand mee bezig gehouden.

Men kan niet zeggen dat er sindsdien in onze kring een diepgaande bezinning over de kerk is geweest, zoals er trouwens over het geheel weinig op theologisch gebied is gepresteerd. We hebben onze krachten uitgeput in vele polemieken, die ons niet verder brachten.

Toch is het zaak de ontwikkeling in het oog te houden. Want ondanks het gemis aan behoorlijke theologische bezinning en discussie kan er toch ongemerkt een bepaalde „theologie“ gaan groeien, die straks als een vanzelfsprekende zaak zich aandient, in casu als een vrijgemaakte theologie ten aanzien van de kerk. Een min of meer officiële theologie, die dan eenzelfde status krijgt als wat indertijd de generale synode van Amsterdam aanduidde als gangbare meningen.

Vergis ik me niet, dan is er op het ogenblik een stroming, die als zo'n gangbare mening de gedachte ingang wil doen vinden dat de kerk niet is de vergadering van alle gelovigen. Men heeft een bepaalde beschouwing over de kerk, die dat onmogelijk maakt en komt er daarom tegen op.

Zo ds. J. M. Goedhardt van Drachten in de Persschouw van de Gereformeerde Kerkbode voor de drie noordelijke provincies. Hij leest mij in het nummer van 1 februari jl. de levieten, omdat ik geschreven had dat de kerk van Christus naar art. 2 N.G.B. is een heilige vergadering van de ware Christgelovigen; niet van ware gelovigen, dus van een deel, een groep van gelovigen, maar van de ware gelovigen. Van alle gelovigen dus. Zoals de Latijnse vertaling het nadrukkelijk zegt: omsinum, van alle.

Dat vindt collega Goedhardt niet goed uitgedrukt. Ik had moeten zeggen: „Tot die kerk behoren alle gelovigen zich te voegen“, zo is

zijn oordeel. En hij verwijst daarvoor naar art. 28 N.G.B. En hij geeft dan een lesje weg over schapen buiten de stal en bokken in de stal.

Hij wil er blijkbaar niet van weten, dat de kerk een vergadering is van alle ware Christgelovigen. Een paar jaar geleden kwam een andere stem uit het Noorden ons hetzelfde verzekeren. Men kan er van overtuigd zijn dat er iets aan de hand is, als verschillende stemmen zo spreken. En tégen de belijdenis in spreken. Het klopt blijkbaar niet met hun theologie.

En daarom is het verstandig aan deze zaak niet voorbij te gaan. Blijkbaar zijn sommigen bezig in hun denken en theologiseren over de kerk uit te gaan van de gedachte, dat de kerk een heilige vergadering is van een deel van de gelovigen. De rest moet zich er wel bij voegen; is dat wel verplicht, maar heeft het nog niet gedaan, staat er nog buiten.

Het is moeilijk te peilen, wat de achtergrond van dit denken is. Theologisch gezien ligt hier wel achter een identificatie van kerk en kerkelijk instituut. Want het is duidelijk dat art. 28 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis over de kerk spreekt vanuit het institutionaire gezichtspunt en daarom de gelovigen oproepen kan zich niet op zichzelf te houden, maar bij de kerk te voegen. Als men kerk en instituut vereenzelvigd, dan houdt men natuurlijk geen ruimte over voor de gedachte, dat zij, die zich niet in institutionaire zin bij de kerk gevoegd hebben, toch lid van de kerk kunnen zijn.

Maar er is hier, vrees ik, toch wel wat meer aan de hand dan zo'n louter, en dan ook nog op een misverstand berustende, theologische kwestie. Men theologiseert tenslotte niet alleen met zijn hoofd, maar ook met zijn hart. In elke theologie klopt een hart, een bepaalde levensovertuiging. Elke theologie heeft haar eigen motieven, die dieper liggen dan een theoretische stelling.

Ik vrees nu, dat achter dit spreken van ds. Goedhardt een verabsolutering ligt van eigen kerkgemeenschap. Zij is de ware kerk en verder is er niets. Alleen nog dwalende gelovigen. Mensen, „die verdwaald zijn, omdat de leiding, die ze kregen, niet deugde“, om in zijn eigen woorden te spreken. Alsof mondig gelovigen van „leiding“ afhankelijk zijn!

Déze verabsolutering is nu zonder meer gevaarlijk.

Ze werkt allerlei hoogmoed in de hand en verschillende geestelijke gevaren. Ze richt gemakkelijk alle aandacht naar binnen. Die anderen, ja, die moeten zich bij de ware kerk

voegen, maar dat is een zaak van hun eigen verantwoordelijkheid. Als ze het niet doen, blijft dat voor hun rekening. De kerkdeuren staan toch ook voor hen open, enz.

Anders staat het, wanneer ik met de confessie belijd dat de kerk een heilige vergadering is van de, van alle ware Christgelovigen. Dan kan ik er geen vrede mee hebben, dat zij niet aan eenzelfde Avondmaalstafel zitten. Dan heb ik er geen rust bij, dat er een kerkelijke gedeeldheid is of hoe men het noemen wil. Dan weet ik me verantwoordelijk voor die allen, die niet met mij eenzelfde weg gaan. Dan worstel ik om de eenheid. Zoals onze Heiland daarom geworsteld heeft in het gebed in de nacht van het verraad.

Niet de verkeerde kant op

Natuurlijk, men kan daarbij een verkeerde kant op gaan. Men kan een „eenheid“ zoeken te bewerken in een kerkelijk leven, dat niet beantwoordt aan de Heilige Schrift. Daarover schreef ik in het artikel, waarover ds. Goedhardt enkele regels uit het begin aanhaalt. Zulk zoeken naar eenheid wees ik echter duidelijk af. Positief schreef ik, hoe het wel moet.

Collega Goedhardt citeert dat niet.

Hij vindt het blijkbaar belangrijker zijn lezers aan te wijzen wat naar zijn mening iemand foutief zegt, dan wat positief van waarde is. Een teken van de polemistische, negatieve instelling, die onder ons heerst.

Ik kan daar nu verder wel over zwijgen, terwille van de plaatsruimte. Het is voldoende in dit verband te zeggen, dat ik aandrang op een meebouwen aan Gods thuis in deze wereld naar het bestek van de hemelse Architect, zoals Zijn Woord ons dat toont.

Afwijking van de Reformatie

Ds. Goedhardt beweegt zich in zijn Persschouw niet in de lijn van de grote Reformatie. Hij wijkt daarvan af, zoals hij ook het eerste deel van art. 27 N.G.B. op non-activiteit zet, om niet te zeggen, dat hij er een streep doorhaalt.

We komen nu tot de zaak zelf.

De confessie zegt in art. 27, dat de kerk een vergadering van de gelovigen is. Van de gelovigen. Ieder kan dit daar lezen. De Latijnse vertaling van Festius Homnius, scriba van de Synode van Dordt 1618/19 zegt nadrukkelijk: van alle gelovigen.

En daarmee beweegt zich de Confessie in de lijn van de grote Reformatoren en de andere gereformeerde confessies.

Toen Wiclif als eerste tegenover Rome zijn leer van de kerk gaf, omschreef hij haar reeds als de universitas praedestinatorum, d.i. het totaal der uitverkorenen, zich daar bij aansluitend aan Augustinus.

Evenzo handelde Johannes Hus, wiens standbeeld in Praag staat, de thans zo berarnde stad. Het Concilie van Constanz veroordeelde ook deze omschrijving der kerk door Hus. Tijdens de Leipziger Disputatie in 1529 nam Luther het voor deze veroordeelde stelling van Hus op. Hij gebruikt zelf bij voorkeur andere omschrijvingen als gemeenschap der heiligen, maar dan is dat toch van alle heiligen. Ik geloof, schrijft hij, dat er een heilige, christelijke kerk op aarde is, dat is, de gemeente een getal of vergadering van alle christenen in de ganse wereld, de enige bruid van Christus en Zijn geestelijk lichaam, waarvan Hij ook het enige Hoofd is.

Ballinger legt er eveneens de nadruk op, dat de kerk is de vergadering van alle mensen, die de naam van Christus belijden. Zij omvat overal alle gelovigen der ganse wereld.

Johannes à Lasco spreekt eveneens van de Kerk of Gemeente der uitverkorenen, die God van het begin der wereld heeft verzameld en bewaart. Zij omvat het ganse volk Gods van het begin tot het einde der wereld.

Calvijn spreekt niet anders.

Van het begin af heeft hij de nadruk er op gelegd, dat de algemene of katholieke kerk is het gehele getal der uitverkorenen en dat houdt hij vol tot in de laatste editie van de Institutie: Wanneer wij in de artikelen des geloofs belijden te geloven een kerk, dan heeft dat niet alleen betrekking op de zichtbare kerk, waarvan wij nu handelen, maar ook op alle uitverkorenen Gods, onder wier getal ook zij begrepen zijn, die zijn gestorven (IV, I, 1,2).

Bij Guido de Brès is het evenzo gesteld.

De geestelijke vader van onze Nederlandse Geloofsbelijdenis schrijft in zijn „Le Bastos de la foy Chretienne”: Dat er een enige kerk is, die de congregatie is van alle uitverkorenen, die er van het begin der wereld zijn geweest en tot het einde er zullen zijn...

En nu belijdenisgeschriften van de Reformatie.

De Catechismus van Genève omschrijft de kerk als het gezelschap der gelovigen, van hen, die God heeft uitverkoren om hen te redden.

De Schotse Confessie van 1560 spreekt over de kerk als een vergadering en menigte van mensen, door God uitverkoren. Zij omvat de uitverkorenen van alle tijden, naties, volken en talen.

De Confessio Helvetica posterior van 1567 noemt de kerk de uit de wereld geroepen of verzamelde vergadering der gelovigen, heiligen. Straks wordt ook hier weer het woord „allen” gebruikt.

Zo spreken ook de Embdse Catechismus, en de Westminster Confessie: de kerk bestaat uit het gehele getal der uitverkorenen.

We laten het hier maar bij.

De Nederlandse Geloofsbelijdenis staat niet alleen, wanneer zij belijdt dat de kerk een vergadering van de ware Christgelovigen is. Hoe ook precies omschrijvend, de Reformatoren en de reformatorische belijdenissen doen een oecumenische greep, wanneer zij de kerk belijden als katholiek, algemeen, één: vergadering van alle gelovigen, uitverkorenen, heiligen.

En het sein moet op rood gesteld worden, wanneer wij sommige vrijgemaakte scribenten horen protesteren, wanneer het vandaag zó nog wordt gezegd.

Dan heeft dat zijn achtergrond.

Vermoedelijk zijn ze bezig te knutselen aan een sectarisch kerktheologietje. Maar we moeten niet in een sectarisch slop gedreven worden.

Het misverstand van ds. Goedhardt

Omdat art. 28 N.G.B. zegt, dat ieder gelovige zich bij de kerk heeft te voegen kan ds. Goedhardt niet met art. 27, dat belijdt dat de kerk de vergadering van alle gelovigen is, uit de voeten. Maar inplaats van beter naar de belijdenis te luisteren, wil hij art. 27 recht van spreken ontzeggen.

De zaak is echter, dat hier in het geheel niet enige tegenspraak aanwezig is. Art. 27 N.G.B. spreekt over de kerk voornamelijk naar de geestelijke zijde, dit niet in tegenstelling met het institutionele aspect, maar daarin ook niet opgaande. Calvijn spreekt in zijn Institutie over de kerk, zoals God haar ziet. Men moet alleen aan God de kennis van zijn kerk overlaten, wier fundament zijn verborgen verkiezing is. En daarnaast spreekt Calvijn over de uiterlijke kerk en daarop heeft het artikel over de kerk in de Apostolische Geloofsbelijdenis ook in zeker opzicht betrekking, zegt hij.

Calvijn onderscheidt hier dus zonder te scheiden.

Het laatste is een kwaad in veler spreken over de onzichtbare kerk. Maar omgekeerd is het ook een kwaad om wat we nu maar zullen noemen het geestelijke en het institutionele aspect te vereenzelvigen. Telkens is sprake van de ene kerk in de Nederlandse Geloofsbelijdenis, maar in de beide eerste

artikelen over de kerk onder verschillend aspect.

Pas in art. 28 komt het institutionele aspect duidelijk naar voren. Door dat niet te zien komt ds. Goedhardt in de moeite.

Maar het instituut kan verschillen, de kerk blijft dezelfde. Daarop wijst de reeds genoemde Helvetische Confessie: „En de strijdende kerk op aarde heeft altijd verscheidene particuliere kerken, die toch alle tot de eenheid der katholieke kerk behoren. Deze was anders geïnstitueerd voor de wet onder de patriarchen, anders onder Mozes door de wet, anders sinds Christus door het Evangelie”. Zo valt de kerk niet met het instituut samen, hoewel het geïnstitueerd zijn een aspect der kerk is en derhalve nooit een te verwaarlozen zaak.

Vandaar in de Nederlandse Geloofsbelij-

denis de nadruk op de plicht van het rechte institueren van de kerk.

Maar met het rechte institueren maakt zich zelf onbekwaam de mens, die er niet van uitgaat dat de kerk de vergadering van alle gelovigen is. Hij gaat rusten in het gegeven, het instituut, om het dagelijks vergaderen, institueren met Christus na te laten. Althans, de rechte prikkel daartoe heeft hij zichzelf ontnomen. Hij roemt in het gegeven, en ruilt het dynamische aspect van Christus' de tijd en de wereld omspannend kerkwerk, zoals Zondag 21 van de Heidelbergse Catechismus dat belijdt, in voor een steriel „worden statistisch aspect.

Ik geloof een heilige, algemene, christelijke kerk; de gemeenschap der heiligen.

Het komt er wel op aan deze belijdenis goed te verstaan en vast te houden.

Kerkelijk leven

BUSKES OVER DE JONGE BARTH

In het jongste boek van zijn hand 'God en mens als concurrenten', dat ook aan ons blad ter bespreking werd toegezonden en eerlang door een ander zal worden gerecenseerd, wijdt Buskes het twaalfde van de dertien hoofdstukken aan Barth. Buskes kent Barth. Onder de leerlingen en volgelingen van deze grootmeester behoort Buskes tot de werkers van het eerste uur.

In dit hoofdstuk schrijft Buskes dat de jonge Barth een halve eeuw geleden de profeet was van de goddelijkheid van God, terwijl hij in later tijd sterk de nadruk gelegd heeft op de menselijkheid van God, op het feit dat God krachtens zijn eigen vrije wil, vrije genade, God wil zijn met en voor de mensen.

Over de jonge van de goddelijkheid van God sprekende Barth, de profeet van God die de gans Andere is, schrijft Buskes: Toen Barth 50 jaar geleden sprak, schreef en profeteerde van de gans-Andere en van de goddelijkheid van God, had hij niet ongelijk, maar gelijk en in dat gelijk had hij ongelijk:

„Het was goed, dat hij met de goddelijkheid van God ernst maakte, maar hij trok de zaak scheef. Hij heeft nooit gezegd: God is alles, de mens is niets! Maar in de wijze waarop hij over de gans Andere sprak en met dit door hem geïsoleerde, geabstraheerde en verabsoluteerde begrip de mensen om de oren sloeg, kwam hij dichter in de buurt van de God der filosofen dan in de buurt van de God van Abraham, Izaak en Jacob.” (184).

Ergers veroordeling van de jonge Barth heb ik nooit gelezen. Voor een halve eeuw heette het dat de 18e en 19e eeuwse kerk en theologie de waarachtige, de eeuwige en de levende God, de God van de Bijbel, de God van Abraham, Izaak en Jakob niet meer kenden. Zij, de filosofen en theologen hadden allemaal de levende God veranderd in een post in hun wijsgerig en theologisch systeem; een idool in de religie der mensen; zij hadden God, zo heette het, geannexeerd voor hun 'christelijke' (!) acties in de politiek, de maatschappij, het onderwijs, de wetenschap. Tegenover dat omlaaghalen van God in het platte vlak van al deze door en door menselijke, aardse dingen stond, zo heette het, Karl Barth als de enig overgebleven geloofsgetuige weer te profeteren van de echte, de waarachtige, de eeuwige, de levende God. Dreunend klonk het: „God is in de hemel en gij zijt op de aarde”.

Wie het waagde in de richting van Barth kritische vragen te stellen.

En thans schrijft Buskes, dat dat protest van de jonge Barth tegen de destijdsse theologie, kerk, christelijkheid, toch niet geweest is een getuigen van de levende God, doch dat Barth 'de mensen om de oren heeft geslagen' met een... begrip, een Godsbegrip dus. Nu zeg ik op mijn beurt met Buskes' woorden: „Dat is niet interessant. Dat is ontzettend”. (63).

Ontzettend dat iemand er een begrip op na houdt van God... Ontzettend dat iemand van Hem een „begrip' heeft en nog wel een „geïso-

leerd, geabstraheerd en verabsoluteerd” begrip. Nog erger dat iemand met zulk een „geïsoleerd, geabstraheerd en verabsoluteerd (Gods) begrip” „de mensen om de oren slaat” en dan vertelt dat zij geconfronteerd zijn met de LEVENDE God.

Thans zegt Buskes: Barth was destijds dichter in de buurt van de God der filosofen (dus bij een begrippen-denkbild van God) dan bij de God van Abraham, Izaak en Jakob.

Houd ik Buskes aan zijn eigen woorden, dan heeft de jonge Barth destijds gepoogd het éne denk-beeld van God door een ander denk-beeld van Hem uit te drijven.

Scherper veroordeling van Barth ken ik niet.

—o—

Intussen herinnert Buskes ook aan de volgende wending van Barth.

De eerste wending was die naar de goddelijkheid van God.

De volgende wending was die naar de menselijkheid van God.

Ze kwam in 1949. In Barths rede over Humanisme.

In 1956 in een toespraak over de menselijkheid van God.

G. VISEE

Gods vrije genade is dat Hij niet anders dan als God-van-de-mensen God wil zijn. (182/183)

En Buskes rechtvaardigt deze wendingen als volgt:

„Wie en wat is God?

Om die vraag ging het vijftig jaar geleden.

Wie en wat is God in Jezus Christus?

Dat is nu de vraag.”

Wie maakt dat uit: wat 50 jaar geleden DE vraag was en wat nu, 50 jaar later, DE vraag is en wat over nog een halve eeuw DE vraag zal zijn?

Moet nu eens de halve waarheid gezegd, en moet straks na twintig, dertig jaar, de andere halve waarheid erbij gezegd?

1918: de goddelijkheid van God.

1949, 1953, 1956, de menselijkheid van God.

Wie maakt dat uit?

Bepalen dat de omstandigheden?

Beslist daarover één enkele man?

Of zullen we maar altijd tegelijk het een en het ander zeggen zoals en omdat de Bijbel dat doet. Hij vertelt altijd gelijktijdig en simultaan, dat de enige, de waarachtige, de eeuwige God de Vader en Vriend, de Leidsman en Bondgenoot van mensen was van den beginne en bleef in Christus Jezus: de God van Abraham, Izaak en Jakob.

Volgens Buskes is Barth daar ook gekomen.

Op onvergetelijke en onvergelykelijke wijze heeft Buskes in 1953 daarover horen spreken in Bielefeld:

„De radicale theologen mogen dan menen, dat God een voortdurende bedreiging van de mens en de menselijke vrijheid is, Barth

weerspreek" (let wel: eerst in 1953) „deze mening door te getuigen dat Gods vrijheid de souvereiniteit van zijn genade is, waarin Hij zichzelf verkiest niet tegen, maar voor de mens en dus de beslissing neemt om er voor de mensen te zijn en niet zonder de mensen God te zijn en dat...."

Hier breken we even af.

Waar en wanneer heeft God dat besloten?

Vóór 1918?

Na 1918?

Waar is dat alles in de Bijbel te vinden?

Spreekt de Schrift zó over God?

Is dit nu: „theologie des Woords?

We citeren verder:

„en dat de aan de mens geschonken vrijheid de vreugde is, waarin de mens deze verkiezing en beslissing van God dankbaar aanvaardt, er ja op zegt en zo als mens Gods, Gods schepsel, partner (bondgenoot) en kind mag zijn". (188)

Daar stáát het dan toch.

Barth heeft er ± 1953 dan toch oog voor gekregen dat God niet alleen de gans Andere is „maar dat Hij in volkomen vrijheid en krachtens zijn eigen vrije beslissing de bondgenoot van de mens wil zijn.

En de mens partner, bondgenoot, kind van Hem.

Je zou zeggen: na die onvergetelijke en die onvergelykelijke rede van Barth in Bielefeld was in 1953 eindelijk de van huis uit Gereformeerde Buskes na een zwerftocht van dertig jaar weer op zijn basis teruggekeerd.

God en mens bondgenoten.

De God van Abraham, Izaak en Jakob vandaag nog de God dergenen, die op Hem betrouwen.

Je vraagt je af: was voor Buskes, gepokt en gemazeld in een Gereformeerde Kerk, zo'n lange zwerftocht nodig, zo'n lange Odyssee?

Vergis U niet: de Barth van 1953 is wezenlijk dezelfde als die van 1918. En wat Barth in 1953 schrijft over de bondgenootschappelijkheid van de verhouding tussen God en 'de' mensen dat is wel zo gezegd dat de kinderen erbuiten vallen.

Immers volgens Barth 1953 mag de mens bondgenoot, partner, kind van God zijn als hij de verkiezing en beslissing van God om de bondgenoot van de mens te wezen, dankbaar aanvaardt, er ja op zegt.

Dat kunnen kinderen nóg niet.

Ze zijn dus nog niet bondgenoten, partners, kinderen van God.

Ze kunnen het worden.

Maar ze staan nog buiten het verbond Gods.

Nu is het ook duidelijk dat Barth ontkent dat zij als erfgenamen van het verbond Gods en als lidmaten zijner gemeente behoren gedoopt te wezen.

goed vrijgemaakte mensen geen behoefte gevoelen dit dagblad te lezen, ook al betreuren zij deze gang van zaken.

Maar waar de zaken zo staan, is het begrijpelijk dat het Nederlands Dagblad niet zo'n brede kring van lezers bestrijkt als voor een gereformeerd dagblad wenselijk zou zijn. Vandaar de oprichting van de persstichting „Koers".

Dat daarbij de begeerte aanwezig is om het Nederlands Dagblad de wind uit de zeilen te nemen, zoals prof. Kamphuis schrijft, lijkt mij een onbewezen zaak. Hier is, geloof ik, ook een ongegronde vrees. De aan dit Dagblad verknochte lezers zullen zeker hun blad niet inruilen tegen een ander, dat uiteraard minder uit eigen kring zal kunnen bieden.

Prof. Kamphuis heeft zich opgemaakt om aanstonds zijn bezwaren kenbaar te maken en zijn lezers te doen weten dat het niets wordt en worden kan met „Koers". Daar zit zijn voorliefde voor het Nederlands Dagblad ook achter. Hij spreekt midden in zijn kritiek van een poging dit dagblad in de grond te boren.

Partijdig en kerkistisch denken maakt blind en bitter.

Ik verheug me er over dat in de situatie, waarin het gereformeerde volksdeel verkeert, de bezwaren tegen de grote christelijke dagbladpers zo zwaar zijn gaan wegen, dat de behoefte gevoeld werd om tot een gereformeerd dagblad te komen, dat betere voorlichting en „leiding" zal kunnen geven dan een groot deel van dat gereformeerde volk nu over allerlei vraagstukken ontvangt.

Ik verheug me over die ontwaking tot daadkracht van wat er aan gereformeerd leven in Nederland buiten onze kerken is. We moeten toch niet te spoedig de moed opgeven. Een groot deel van de gereformeerde gezindte is niet met de Afscheiding meegegaan. Het bleef achter in de Nederlandse Hervormde Kerk en leidde daar bijna een halve eeuw een kwijnend bestaan. Maar er is opwaking gekomen. Een groeiend gereformeerd besef ook wat het kerkelijk leven betreft. Het is zo sterk geworden dat men geen vrede meer kon hebben met de situatie in de Hervormde Kerk en dit heeft geleid tot de Doleantie en een zestal jaren later tot vereniging met de afgescheiden kerken. De broeders van hetzelfde huis vonden elkaar.

Men versta me niet verkeerd.

Het is niet mijn bedoeling te trachten munt te slaan uit deze concentratie van de Gereformeerde Gezindte voor eigen kerk. Het heeft ons te gaan om de rechte vergadering van Christus' Kerk in deze landen. Om de kerkelijke samenbinding en eenheid van allen, die de Here belijden en dienen naar Zijn Woord. Het instituut, de gegevenheid mag onze liefde niet hebben boven het institueren, de voortgang van Christus' Kerkwerk. En wie weet, of een nauwere aaneensluiting van alle gereformeerde belijders daartoe onder Gods zegen niet dienstbaar kan zijn.

Het kerkelijke vraagstuk

De jaren door is het kerkelijke vraagstuk een heet hangijzer geweest bij allerlei samenwerking van christenen, die kerkelijk-instituutair niet één waren. Kerkisme speelde vaak een rol. Zo kwam men er toe om een soort van evenredige vertegenwoordiging in besturen en op verantwoordelijke posten in te stellen. Dat is natuurlijk een blijk van verlegenheid. Anderzijds zit er, gegeven nu eenmaal de gebroken situatie, een element van wijsheid en zelfverloochening in, als een bezetting met verantwoorde krachten er maar niet door belemmerd wordt.

Met alle gebrek, dat er aan kleeft, kan zo toch een stuk werk worden gedaan, dat anders liggen bleef. Zo is er in het verleden op deze wijze goed werk gedaan.

Men kan gemakkelijk kritiek oefenen, maar er moet toch ook bedacht worden dat eenheid in kerkelijk opzicht ook geen garantie biedt voor een goede samenwerking en zegenrijke vruchten. Dat hebben de laatste jaren van vrijgemaakte organisaties ons wel geleerd. De kerk zelf is trouwens geen garantie voor een goede gang van zaken. Ze is dat nooit geweest en zal dat in deze bedeling ook nooit worden. We moeten het steeds weer hebben van het Woord van God alleen en het is verheugend te zien, dat de rechte belijdenis van dat Woord bij de poging een dagblad te verkrijgen, erkend wordt.

G. Janssen

De Gereformeerde gezindheid

(III)

Kerkelijke belijdenis en organisatie

Ds. De Vries komt er tegen op, dat men de reformatorische belijdenis wel in de kerkelijke gemeenschap bindend acht, maar voor het organisatorische leven haar niet als grondslag wil aanvaarden. Die zaak behoort ons hier echter niet bezig te houden, want de vervanging van de belijdenis door een andere grondslag dient in de regel voor zulke „interkerkelijke" organisaties, die men zo breed mogelijk wil hebben en waartoe men ook andere dan gereformeerde belijders wil toelaten. Maar we hebben het nu over de gereformeerde gezindte, die juist getypeerd wordt door het vasthouden aan de gereformeerde belijdenisgeschriften. In deze kring behoort dus het probleem van kerkelijke belijdenis en organisatie met een andere grondslag niet te gelden.

Dat bewijst ook wel wat er gaande is met de poging om te komen tot een dagblad van gereformeerde signatuur, dat de naam „Koers" zal dragen. De gelijknamige Persstichting wil uitgaan van de gereformeerde belijdeisgeschriften en aanvaardt deze als norm voor haar arbeid.

Koers

De aankondiging van en de aanbeveling van dit toekomstige Dagblad wordt in De Reformatie van 11 jan. jl. door prof. Kamphuis niet zonder bitterheid begroet en van kritiek voorzien.

Hij wijst er allereerst op dat het er al jarenlang duimendik opligt dat de grote christelijke dagbladen zich hebben ingezet om het Evangelie in de grote synthese van de twintigste eeuw te doen ondergaan, en nu pas komt men dan te voorschijn met de poging om die schade in te perken. Maar tegelijk tracht men het Nederlands Dagblad (Gereformeerd Gezinsblad), dat nu al sinds jaar en dag worstelt om een Dagblad te zijn dat zich in informatie en commentaar houdt aan de gereformeerde belijdenis de wind uit de zeilen te nemen.

Dit spreken is niet erg overtuigend, en het doet niet weldadig aan.

Het is immers, dacht ik, een reden tot verheuging dat men in brede kring ook buiten onze kerken inziet dat de grote christelijke bladen schade doen aan het gereformeerde leven, en dat men daartegen maatregelen tracht te nemen. Of men dat nu pas inziet, is mij niet bekend. Want weet ik, hoe lang men bezig is geweest om maatregelen daartegen te nemen. Maar al is dat laat, is het op zichzelf daarom niet verheugend? Zegt de Bijbel niet zo iets als van laatsten, die de eersten zullen zijn? En moeten we onszelf op de borst kloppen, dat we al zoveel eerder waren?

Blijkbaar zit het prof. Kamphuis hoog, dat er naast het Nederlands Dagblad een ander komt, waarvan hij schade ducht voor het eerste. Dat men tracht de wind uit de zeilen te nemen van het Nederlands Dagblad, zoals hij schrijft, wijst daarop. Ik kan niet beoordelen of die vrees gegrond is.

Het is wel duidelijk dat in de huidige situatie het Nederlands Dagblad niet de functie vervullen kan van „eigen orgaan" voor allen, die in Nederland de gereformeerde naam op prijs stellen. Daartoe heeft dit blad zich te sterk gebonden aan onze vrijgemaakte kerken en neemt het soms bijna de allures van een kerkbode aan. Het geeft bij tijden zulke brede informatie uit óns kerkelijke leven, dat het te verstaan is dat anderen daaraan geen behoefte hebben en dit blad niet als het hunne kunnen accepteren. Daar komt bij, dat redacteuren en medewerkers alleen uit onze kerken gerecruteerd zijn. Het blad staat niet open voor anderen.

Zelfs in de kring van eigen kerken stuit het op ernstige bezwaren.

Het heeft zich opgeworpen tot een blad, dat ook op kerkelijk gebied leiding geeft door een eenzijdige opname van wat in de kerkelijke pers verschijnt en door een bepaalde richting in onze kerken te steunen, die niet kan bogen op de instemming van velen. Het is niet nodig dit in details aan te wijzen, de feiten zijn algemeen bekend. Ik ontken het recht niet van de journalisten, die dit doen, we hebben tenslotte vrijheid van drukpers, maar het behoort niemand tot verwondering te stemmen dat in zulk een situatie heel wat

Daarbij zal inzonderheid het kerkelijk terrein moeilijkheden opleveren. Het heeft geen zin dat te ontkennen. Hier is de gevoeligheid vaak het grootst.

Maar men kan toch allereerst beginnen met eerlijke en betrouwbare inlichting te geven over wat overal op het kerkelijke erf aan de hand is. Dat is trouwens de eerste taak van de pers, dacht ik. En dat dan vanuit een positief principiële instelling. Daarnaast is er dan toch ook ruimte voor principiële beschouwingen, waarbij men zich kan wachten voor eenzijdig verkeer.

Uiteraard zal hier voorzichtigheid moeten worden betracht, maar dat is in onze tijd met zijn vele wilde en onvoorzichtige uitingen eerder winst dan verlies.

Wel zal moeten worden bedacht, dat het niet juist is een onkerkelijke koers te varen, vanuit de gereformeerde gezindte als ideaal en een soort vervaging of compensatie van de kerk. Dat zou het begin van het einde zijn uit gereformeerd gezichtspunt. Het is immers in lijnrechte strijd met de confessie zelf.

Daarom zal het kerkelijk vraagstuk ook niet onder de tafel mogen worden gewerkt. Daarvoor behoeft echter geen vrees worden gekoesterd. Er wordt tegenwoordig gemakkelijker over gesproken dan vroeger en vaak in openhartige sfeer, zonder dat men zich bezeerd gevoelt. Op dit terrein zijn nog wel ge-

voeligheden, maar toch minder dan vroeger. Dat heeft vermoedelijk zijn oorzaak in het sterker geworden besef, dat de kerkelijke gedeeldheid als zodanig in strijd is met het Woord van God.

—o—

Onze kerkelijke werkzaamheden blijven beneden de norm, die de Here daarvoor heeft gegeven in Zijn Woord. Dat laat de geschiedenis van het gereformeerde volksdeel in Nederland wel zien. Men kan dat rustig zeggen zonder daarmee alles over een kam te scheuren. De kerkelijk-gereformeerden hebben de Hervormde-gereformeerden geen voorbeeld gegeven van een bloeiend gereformeerd kerkelijk leven. Het is in hun geledingen scheuring op scheuring geweest. En omgekeerd gaven de Hervormd-gereformeerden meermalen blijk van meer aanpassing dan kracht tot reformatie.

Er is veel reden tot verootmoediging overal.

En daarin moge het tot nieuwe bezinning komen in ernst maken met de gereformeerde confessie. En tot nieuwe daadkracht in overeenstemming met deze confessie.

De gereformeerde gezindte is er, dat valt niet te loochenen.

Beschouwen we haar dan niet als een oorkussen, maar als een roeping.

D. W. L. Milo

Waalse orgelklanken uit Maastricht

Bent u wel eens in de Eglise Wallonne te Maastricht geweest? Als u ooit uw vakantie doorbrengt in zuid-Limburg, in oost-België of het Rijnland, verzuim dan niet een kerkdienst in Maastricht bij te wonen. U kunt zich moeilijk voorstellen, dat u nog in Nederland bent: onze vrijgemaakte broeders kerken daar in zeer buitenlandse omstandigheden. In de ronde Waalse Kerk aan de Pieterstraat hangt nog de sfeer van de hugenoten: statige franse teksten langs de wanden, hoge houten kerkbanken, een puriteinse aankleding van het gebouw (dat wil zeggen: helemaal geen aankleding), strakke lijnen, de acoustiek van een tempel en een bescheiden frans orgel.

Ja waarlijk, een orgel. Gebouwd in 1743 door een Rijnlandse orgelbouwer, en dan een juweeltje! Slechts één klavier, met aangehangen pedaal, een franse bezetting, waaronder drie vulstemmen en twee franse tongwerken, labiaalstemmen om te zoenen, tongwerken om eerbiedig mee om te gaan.

Toegegeven: de acoustiek van dit gebouw is uitzonderlijk goed, en dat is vaak de helft van de orgelklank, maar zonder de andere helft deed de acoustiek nog niets. In deze omgeving klinkt het orgeltje dan ook als een groot frans instrument uit Parijs; u denkt César Franck te horen, of misschien de onlangs overleden Jeanne Demessieux, wanneer dit instrument zijn fluwelen of pittige of nasale of klaterende klanken laat horen. Het zingt en gonst en fluistert en juicht en galmt en jodelt en het vult de kapitale ruimte met zijn vorstelijke klanken.

De kleine vrijgemaakte kerk van Maastricht houdt in dit gebouw haar kerkdiensten. Wat een voorrecht! We hebben er diverse zondagen gekerkt: geluisterd, maar ook zelf gespeeld. Als u de schone oude orgels van ons land kent en bemint, dan moogt u ook dit orgel liefhebben en kennen. Want het mag er zijn.

De organiste Mevrouw J. Smelik-den Hollander speelde een zevental werkjes uit de 17e en 18e eeuw voor u op dit orgel. Ze doen het allemaal even goed op een grammofoonplaat, die u voor een bagatel koopt. Mevrouw Smelik speelde knap, koos haar program met goede smaak en zorgde ervoor haar orgel zo voordelig mogelijk te laten uitkomen. Bovendien vertelt ze op de hoes van de plaat iets over haar orgel, geeft bij elk nummer de registratie aan en voegt een frontfoto bij. Een

plaat om te kopen. En dat om verschillende redenen.

De eerste reden is natuurlijk de muzikale. Maar de tweede reden is: dat het kerkje van Maastricht (nog geen honderd zielen) nogal moeilijk zit. Een typische streekkerk, leden uit een paar dozijn plaatsen, en alle eigenschappen van een verstrooiden-gemeente. Daar komt nog bij, dat Maastricht om een of andere hoogkerkelijke reden (de duivel wete welke) buiten het verband van onze kerken is gestoten en in ballingschap leeft. Dat is op zichzelf zo vreselijk niet: onze vrije kerken hebben ervaren, dat ook buiten het kerkverband de Heiland aanwezig is met zijn genade. Maar een schaduwkant is wel: dat zo'n kerkje geen financiële steun meer krijgt uit de kerkverbandelijke kassen. Het is dan ook met de hoop op enig geldelijk gewin, dat de kerk van Maastricht haar organiste een grammofoonplaat liet vervaardigen. Koopt u die plaat om de muziek — u doet er tegelijk een christelijke handreiking mee. Deze plaat is de prijs van f 6,50 (giro 104.71.93 van J. K. Smelik te Herkenbosch) zeker waard. Bij tien stuks f 6,— en u kunt er tevens uw organist, uw orgelcommissie en uw predikant mee plezier.

En dan is er nog een derde reden om de plaat te kopen. Het is omdat deze orgelklank ons volk kan onderwijzen. Wij zijn in de afscheiding en doleantie ver van de vaderlandse orgelklanken afgeraakt — maar in de vrijmaking al helemaal versukkeld in surrogaatklanken. Het piept en knarst en knaagt en jankt en jengelt teveel in onze kerken. Het harmonium is troef, de elektronische elende geen uitzondering meer. Van een goede, ronde, oudvaderlandse orgeltoon — die klank, waardoor onze vaders wereldberoemd werden! — weet het merendeel van ons kerkvolk in de vrijgemaakte kerken niets meer.

Welnu. Niets geneest een verziekte smaak zo zeer als het genieten van goede muziek. Calvijn heeft daar schone dingen over geschreven. Maar ook wie Calvijn niet kent kan de weldadige werking ondergaan van goede orgelmuziek. Deze plaat is een uitzonderlijk geschenk voor iemand, van wie u houdt (al zou u het ook zelf wezen).

En overmits het thema van de Waalse orgelklanken uit Maastricht thans in drie punten is behandeld, voegt het u de toepassing te leveren.

TE BERDE

Het is gewoon geworden dat een man met pensioen gaat, wanneer hij de vijftigjarige leeftijd heeft bereikt. Rang en stand spelen daarbij geen rol van betekenis meer. Maar opmerkelijk is, dat op die leeftijd niet slechts afscheid wordt genomen van bedrijf of beroep, maar ook van allerlei nevenfuncties die in het maatschappelijk leven worden vervuld.

Men kan zich afvragen door welke gedachten iemand zich laat leiden wanneer hij over heel de linie „kapt”. De vrees om zelf te verstarren en de wil om plaats te maken voor jongeren spelen ongetwijfeld een rol. Dit neemt niet weg, dat vijftig jaar voor de huidige begrippen betrekkelijk jong is, terwijl de ervaring groot kan zijn.

Onlangs maakten we zo'n afscheid mee. De man die het betrof was een ondernemer van formaat, directeur van een industrie van landelijke betekenis. Zijn functies buiten en naast zijn onderneming waren vele. Hij hielp kanalen tolvrij maken, een structuurplan voor stedelijke ontwikkeling samenstellen, een kinderboerderij oprichten en een culturele stichting op poten zetten. En dat zijn nog maar enkele punten op zijn levenslijn. Bij zijn afscheid werd hij geprezen. En terecht, want hij bracht veel tot stand. Hij kreeg de erepenning van de stad, het ere-voorzitterschap van de Maatschappij tot bevordering van, en nog veel meer. In zijn sober dankwoord maakte hij duidelijk waarom hij al die functies beëindigd wenste te zien. U prijst mij, zo zei hij, om wat ik gedaan heb. Maar u moet bedenken dat ik begon toen ik veertig was en de oorlog voorbij.

De achterstand was toen groot en de taken waren duidelijk. Wij moesten weer opbouwen. Dat bracht de situatie met zich mee.

Twintig jaar geleden had ik een duidelijk beeld van wat er moest gebeuren. Maar nu weet ik het niet zo goed meer. Ondanks mijn toegenomen ervaring. De taken zijn nog wel groot, maar zoveel moeilijker te zien. Onze contacten zijn wel vele, maar het isolement is toegenomen. En daarom is het goed dat ik terugtreed.

Het is in de letterlijke zin van het woord indrukwekkend, een man van formaat in alle eenvoud en nuchterheid zijn verlegenheid te horen bekennen. Wanneer je dat meemaakt verschuift je aandacht onwillekeurig van het maatschappelijk naar het kerkelijk leven.

Vreemd, dat je zo iets nooit eens hoort uit de mond van iemand, die op dat terrein veel tot stand heeft gebracht. Terwijl de kerkelijke situatie, en vooral de onze, hiertoe alle aanleiding geeft.

Na de vrijmaking, twintig jaar geleden, moest er weer opgebouwd worden. De plaatselijke kerken met hun verbanden werden opnieuw, en nu in vrijheid georganiseerd. Een Theologische Hogeschool kwam van de grond. Onderwijs-, politieke en maatschappelijke taken werden aangepakt. Het jeugdwerk ontving een nieuwe impuls. De omstandigheden brachten dit met zich mee.

Vandaag stort ons vrijgemaakte gebouw ineen. Een ieder kan dat zien. De lucht is vol stof, de wegen worden onbegaanbaar, wij struikelen over het puin. Kinderen van God worden verstrooid. Ondanks dit alles lijkt er onder ons geen man van gezag te zijn die eenvoudig zegt dat hij niet goed meer weet hoe het moet.

Te vrezen valt, dat wij hem ook niet zouden verdragen. Hem horende zouden we zeggen dat de bazuin onzeker klinkt; dat de stem der profetie verstomd; dat de fronten niet meer worden gezien, de strijd der kerk wordt geschuwd en de roeping tot het geven van leiding wordt verzaakt.

Wanneer we de leidende pers mogen geloven wordt de vrijmaking onverzwakt gehandhaafd, neemt de duidelijkheid toe, lossen de nevels op en breekt de zon onder ons door.

Wij lijken zekerder dan ooit.

Niet weten hoe het moet óf gezag hebben, dat is onze nieuwe antithese.

Maar dit is de stellingname van de zelfverzekerdheid en van de dwang. Van de kracht in kracht en niet in zwakheid.

Ach ja, er is wel een enkele man van gezag die zijn verlegenheid bekent. Die nu meer vragen heeft dan vroeger. Voor wie onze chaotische situatie is als vuisten van satan en die nu pas werkelijk weet hoe afhankelijk hij is.

Maar de formele kerk is bezig haar banden aan hem los te maken.

Aanstands wordt hij niet meer gehoord.

C. HUIZINGA

H. J. JAGER

Waar is de grens?

In een vorig artikel heb ik als m'n mening gegeven, dat de eenheid van de plaatselijke gemeente meer waard is dan de eenheid van het landelijk of provinciaal verband. Bij de scheuring van een plaatselijke kerk zijn de gevolgen veel erger, dan bij de verbreking van het zgn. verband. Als een plaatselijke gemeente wordt verscheurd worden families uit elkaar gerukt, soms gezinnen. Vrienden worden van elkaar verwijderd, kennissen groeten elkaar soms niet meer. Kerkscheuring vind ik een vreselijke ellende.

Ik zou dus zeggen: blijft plaatselijk bijeen als gemeente van Jezus Christus, zolang daarvan geldt: één lichaam, één Geest, één hoop, één Here, één geloof, één doop, één God en Vader. En zegt niet te spoedig, dat dit alles niet meer geldt. Haastige spoed is ook hier zelden goed. Men moet elkander zeer lang in liefde verdragen. En zich beijveren de enigheid des Geestes te bewaren door de band des vredes. Dat dit niet gemakkelijk is wist Paulus ook wel. Men moet zich er voor beijveren. Het kost inspanning en zelfoverwinning.

In 1946 bleek het niet mogelijk te zijn de eenheid te bewaren en in 1968/69 blijkt het weer niet gemakkelijk of liever niet mogelijk te zijn. Ik ken tenminste geen gemeente waar het gelukt is, zonder zich schuldig te maken aan meeschorsen en meefzetten of andere ongerechtigheid.

Velen zitten met de vraag hoe lang ze moeten verdragen in liefde en waar de grens is van de christelijke lankmoedigheid. Die vraag is dunkt mij niet gemakkelijk te beantwoorden. Er zullen wel geen algemene regels te stellen zijn, die voor alle gevallen gelden. De omstandigheden zijn niet overal gelijk. Het uithoudingsvermogen is bij alle broeders en zusters niet hetzelfde. Dit wil ik met nadruk voorop stellen. Daarom moeten we ook maar voorzichtig zijn in het oordelen of veroordelen van elkander. Verder wil ik wel zeggen dat ik geen oplossing zie voor het zgn. kerkelijke vraagstuk. Als ik zou wachten met schrijven over deze zaak totdat ik die wel zag, dan zou ik wel nooit tot schrijven komen. Waarschijnlijk is er voor dit vraagstuk in deze bedeling geen oplossing. Omdat er voor het vraagstuk van de zonde geen oplossing is. Want dat de kerkelijke verdeeldheid iets met zonde te maken heeft staat voor mij vast. En zal voor ons allen wel vaststaan. Toch waag ik het een en ander ter overweging te geven. Mogelijk hebben sommige broeders of zusters, die „ermee zitten” er iets aan. Uit correspondentie blijkt mij, dat sommigen — of velen? — het hier en daar benauid hebben.

Er zijn kerkeraden, die voor de vraag komen te staan: Bij welke classis zullen wij ons voegen? Hier in de omgeving van Kampen zijn twee classes. De oude zal ik maar zeggen en een nieuwe, die bestaat uit afgevaardigden van gemeenschappen, die de oude kerkeraad van Kampen veroordelen.

Er is mij een geval bekend van een kerkeraad, die besloten heeft: „Wij blijven bij elkander, zoals wij totnogtoe samengewerkt hebben”. Mogelijk is het hier of daar wel voorgesteld, maar dan niet aanvaard door allen. Mag in dit geval de verdraagzaamheid zo ver gaan, dat een minderheid zich conformeert aan een meerderheid, die naar de nieuwe classis wil? Naar mijn overtuiging niet. Waarom niet? Omdat men dan meedoet aan het veroordelen van onschuldige dienaren des Woords. De dominees van Kampen zijn niet schuldig aan wetsverachting en afwijking van Schrift en Belijdenis. En de kerkeraad is niet „ontrouw” in die zin, zoals zij daarvan beschuldigd is. Zoals we in 1944/46 ons verzet hebben tegen verkeerde leerbeslissingen en onrechtvaardige handelingen, zo moeten we dat nu weer doen. Onrecht lijden is het lot en de roeping van een christen. Maar aan duidelijk onrecht mag hij niet meedoen. Ik zou

liever nogmaals geschorst worden, dan meedoen aan schorsing en afzetting van dienaren des Woords, die aan de schriftuurlijke regels voldoen. Hier ligt dunkt mij de grens van de verdraagzaamheid: aan klaarblijkelijk onrecht mogen we niet meedoen en we hebben op te komen voor het verdrukte. Dat geldt voor kerkeradsleden. Dat geldt voor alle gelovigen. Hier in Kampen en overal te lande of ter wereld.

Men heeft wel eens tegen mij gezegd: „U moet ook eens naar de „gehoorzaal” gaan. Dáár wordt toch ook het Evangelie verkondigd. Dáár wordt ook Christus gepredikt”. Dit hoop ik van harte. En toch ga ik er niet heen. Want daarmee zou ik erkennen, dat ds. Mulder een „ontrouwe” herder is en dat de kerkeraad van de Nieuwe Kerk met hem „ontrouw” was. In die zin, zoals dat door een synode is beweerd, is het beslist niet waar. Wat mij betreft ik zou mij nooit en nergens blijven stellen onder opzicht en tucht van een kerkeraad, die zonder reden schorst en afzet of daaraan meedoet. Wie het wel kan zij in zijn gemoed ten volle verzekerd, ik kan het niet. En wil het niet. Omdat het niet mag.

Er zijn ook andere gevallen. Van broeders en zusters, die zich in hun gemeenschap helemaal niet thuis voelen. Er is in hun omgeving geen sprake van schorsing. Er zijn ook geen uitspraken gedaan over de O.B. en dergelijke. Maar ze vinden bepaalde besluiten van de G.S. verkeerd of van een P.S. Ze zijn van mening, dat hier en daar ten onrechte geschorst is en dat ds. Schoep op een slechte manier van de synode is weggestuurd. Ze zijn over dat alles bezwaard of verontrust. Wat moeten ze doen?

In de eerste plaats zou ik zeggen: Van synodale besluiten niet te veel aantrekken. Niet tegen meerdere vergaderingen opzien. Dat hebben we in het verleden veel te veel gedaan. Een kleinst mogelijke meerderheid kan wel gebruik — of misbruik — maken van macht. Maar welke waarde is aan zulk een besluit te hechten? Wat synoden bedisselen gaat vaak buiten het kerkvolk om. Buiten de gemeente om. Die „geloofd” het wel. Dat is niet alleen in de vrijgemaakte kerken zo, maar als ik me niet vergis in alle kerken. Synodale uitspraken doen zich wel voor als uitspraken van de kerk. Maar er zijn weinigen die dat nog geloven. Het gezag van de Paus is in de roomse kerk aan het tanen. Maar hetzelfde kan gezegd worden van synoden, die vaak als pausen optreden in andere kerken. Ik kan er niet om treuren. Om synodale beslissingen op zich zelf zou ik mij niet aan de plaatselijke gemeenschap onttrekken.

Dat wil niet zeggen, dat het daar niet moeilijk, ja zelfs onhoudbaar kan worden. De kerkeraad kan langzamerhand worden „gezuiverd”. Dat heb ik in 1944/46 beleefd. Daarom moet niemand weglopen dunkt mij. Mogelijk heerst op een bepaalde plaats één richting zal ik maar zeggen. Welke dat is doet er nu niet toe. En een minderheid, die met die richting niet in kan stemmen, voelt zich daarbij niet thuis. Maar ook dat mag dunkt mij geen reden zijn om zich aan die gemeenschap te onttrekken. We moeten niet vergeten, dat we in deze bedeling ons nergens helemaal thuis zullen voelen. Dát zal eerst het geval zijn in de volmaaktheid van het Koninkrijk Gods, waar God zal zijn alles en in allen. Ook de gemeenschap der heiligen is een gemeenschap van zondaren. We zijn geneigd dat wel eens te vergeten. Hoewel we het in theorie natuurlijk van harte eens zijn met antwoord 60 van de Heidelberg, dat we „nog steeds tot alle boosheid geneigd” zijn. Het klinkt mogelijk wat pessimistisch, maar het is wel waar: In geen enkele gemeenschap zullen we ons helemaal thuis voelen. Dat ligt vanzelf niet alleen aan „anderen”, maar ook aan onszelf. Of voelen we ons bij ons zelf wel altijd helemaal thuis? Ik niet.

Door bovengenoemde zaken kan het in een gemeenschap wel moeilijk worden. Maar moeilijker nog wordt het als de prediking niet opbouwt, maar ergert. Als één van de kenmerken van de ware kerk wordt genoemd in art. XXIX van de N.G.B. „de reine predikatie van het Evangelie”. Als het Evangelie op de achtergrond geraakt in de preken dán wordt de toestand hachelijk. Indien iemand zou zeggen: „Maar dat kan in onze kerken toch niet voorkomen”, dan zou ik dat nog niet zomaar toestemmen. Mijn eigen ervaring is, dat er soms miserabel wordt gepreekt. En die ervaring wordt bevestigd door het getuigenis van anderen, die wel in staat geacht mogen worden om te luisteren. In een vorige jaargang heb ik al eens geschreven over de prediking, zoals die m.i. moest zijn en zoals die soms was. Ik heb wel preken gehoord waarin ik de stem van de Goede Herder niet hoorde. Ook niet horen kon naar mijn overtuiging. Er zijn sprekers, die geregeld te velde trekken tegen vermeende vijanden. Althans tegen vijanden, die voor hun gehoor helemaal niet gevaarlijk zijn. Soms roept men eerst zelf die vijanden op, om er dan op los te stormen. Met wóorden dan. Ik heb horen fulmineren tegen het roomse gevaar, terwijl geen enkele hoorder gevaar liep rooms te worden. Ik heb horen oproepen tot vrijmaking, terwijl alle aanwezigen reeds vrijgemaakt waren. Een paar vijanden schijnen te zijn: Woordverlating en minachting van de Belijdenis. Voorts wordt gepreekt tegen oecumenisme en afval, die ons van alle kant bedreigt. Terwijl we naar ik meen meer gevaar lopen secte te worden, dan dat we tot oecumenisme zouden vervallen. Zulk een negatieve prediking kan gemakkelijk de instemming van velen hebben. Want wie wordt er door geraakt? Vrijgemaakten over het algemeen niet. Tegen windmolens vechten raakt niemand.

En wat het positieve betreft, waartoe wordt de gemeente vaak vermaand? Om „trouw” te zijn in allerlei organisatie op vele terreinen des levens. Er wordt opgewekt tot doorgaande reformatie. En daarmee wordt dan niet bedoeld voortgaande bekering in het persoonlijke leven, maar doorgaande organisatie van het vrijgemaakte leven. Soms worden vanaf de kansel bepaalde bladen aanbevolen, tegen andere gewaarschuwd. Alsof de gemeente bestaat uit een schare van onmondigen, die vanaf de kansel moeten horen welk blad ze zullen lezen en van welke vereniging ze lid moeten zijn en naar welke school ze hun kinderen hebben te sturen.

Bij dat alles dreigt het Evangelie op de achtergrond te geraken. Alsof wij zondaren die blijde boodschap niet altijd weer nodig hadden. En op de achtergrond dreigt te raken „al wat Christus ons bevolen heeft”. De Stem van de Goede Herder, zo is de klacht, wordt soms overstemd door allerlei menselijke krenten, die — hoe goed bedoeld ook — de gemeente niet bouwen. En vele hoorders ergeren. Niet in die zin, dat zij er erger of slechter van worden. Maar zó dat zij er door onstemd worden, zich er kwaad om maken. Zodat de vraag soms opkomt: „Zijn we nu waarlijk verplicht naar de kerk te gaan om ons te ergeren? Moeten we blijven gaan ook al krijgen we stenen voor brood?”

Ik zou zeggen: Zo lang mogelijk blijven in de gemeenschap waartoe men behoort. Maar ik wil ook wel zeggen: Het kán zover komen dat men de „stenen” vaarwel zegt en het „brood” zoekt. Waar het te vinden is. Dat is niet automatisch in elke vrijgemaakte kerk. Daarover een volgende keer.

Geniet van rust en natuur!!!

Diverse bungalows beschikbaar tot 28 juni en na 9 augustus.

Kampeewagens (4 pers.) nog enkele geheel vrij.

CAMPING EN BUNGALOWPARK

„ACKERSATE”

Voorthuizen, Harremaatweg 26, tel. 03429-1274

INGEZONDEN

VERBAND VAN SCHOLEN VAN GEREF. BELIJDENIS

Het voorlopig comité, dat aan vele scholen een circulaire zond om de oprichting te bepleiten van een Verband van Scholen van Geref. Belijdenis, besloot in zijn laatste vergadering tot een **Oprichtingsvergadering** op D.V. 8 maart a.s. om half twee in Hotel Witteveen tegenover het station te Amersfoort.

Daartoe worden uitgenodigd alle besturen en particuliere personen die instemming betuigen met of informeerden naar zo'n verband.

Ook zij, die dit nog niet deden, en toch hiermee instemmen, zijn op die vergadering hartelijk welkom.

Als er scholen zijn, die wèl lid willen worden of al zijn van de nieuwe, algemeen Christelijke Organisatie, maar ook zich willen aansluiten bij het V. van S. van Geref. Belijdenis, omdat zij mee willen strijden voor het behoud van het Geref. karakter der scholen, zijn ook deze welkom.

Voor scholen, die principieel bezwaar hebben tegen de nieuwe algemeen-chr. organisatie is de noodzaak van toetreding tot het Verband van Scholen van Geref. Belijdenis mede daarom zo dringend, omdat de nieuwe organisatie **geen enkele mogelijkheid** in haar statuten heeft opengelaten dat zulke niet bij haar aangesloten scholen, wat betreft Borgstellingsorganisatie en Commissie van Beroep zullen kunnen geholpen worden door een door haar nieuw te vormen „Schoolraad”. (we gebruiken gemakshalve de oude naam.)

Daarom zullen door het op te richten Verband ook **deze** zaken worden geregeld.

Het comité hoopt dat alle scholen, die de 3 formulieren van Enigheid onderschrijven, of ze nu bij G.S.V. of C.N.S. of C.V.O. of bij geen enkel verband waren aangesloten, zich zullen verenigen in het V.v.S.v.G.B., ja dat het mogelijk is **om tot een samenwerking** te komen in een soort Raad voor Geref. Onderwijs van alle besturen- en personeelsorganisaties, die de Geref. Belijdenis aanvaarden.

Secretaris van het Comité is F. E. van Delden, Hamweg 15. Harkstede (Gr.)

KOREA

Het kinderkuis in Moolkum zelfstandig

Het lijkt inderdaad mogelijk het christelijk kinderkuis „Eeuwige Liefde” in Moolkum verder te helpen, dat het zelfstandig wordt. Na enkele maanden overleg met ons is de leider van dit tehuis, broeder Park, op 20 januari j.l. begonnen met de bouw van een badhuis bij het kinderkuis.

Door dit badhuis ontstaan tegelijk:

1. inkomsten door het gebruik als publiek badhuis.

2. een goede wasgelegenheid voor de 70 bewoners van het tehuis. Deze ontbreekt nu.

Er is hoop dat dit tehuis over enige tijd geheel zelfstandig wordt door de inkomsten van het badhuis. In Zuid-Korea zijn meer voorbeelden van kinderkuisen die geheel of gedeeltelijk financieel onafhankelijk worden door een eigen bedrijf. En hulp die leidt tot zelfstandigheid wordt dubbel gewaardeerd.

De helft van de bouwkosten van het badhuis betalen de Koreaanse christenen zelf. Voor de andere helft heeft br. Park f 14.000,— van ons nodig. Hiervan is al f 4.000 — bijeengebracht. We hebben dus nog een tekort van f 10.000,—. Als dit geld er snel is, dan kan het badhuis nog deze zomer klaar komen.

In dit tehuis zijn 60 kinderen en 12 ouderen voor de verzorging. Deze 72 personen kunnen in 1969 f 26,— per maand besteden. Sinds enkele jaren stuurt onze werkgroep per maand f 720,— naar dit tehuis. Het tehuis hoort bij de Koreaanse presbyteriaanse kerk in Moolkum, een dorp op 30 km. afstand van de havenstad Pusan in Zuid-Korea. In Zuid-Korea zijn veel kinderkuisen, evenals in de andere zeer arme landen.

Wilt U dit kinderkuis helpen zelfstandig te worden? Het gaat om de toekomst van 60 kin-

deren die door God aan ons zijn toevertrouwd. Ons postnummer is 89 81 42 ten name van de diakonie van de geref. kerk vrijgemaakt te Eindhoven, Minckelerplein 13, Eindhoven.

Als U dit wenst geven wij U graag meer inlichtingen.

Namens de werkgroep, voor het kinderkuis in Moolkum,
M. Euwema
Hofmeierstraat 8, Geldrop
tel. 04903-3455

BOEKBESPREKING

„Hoog bezoek” van ds. D. K. Wielenga
J. D. zn. Uitgave Bolland, Vlaardingen.

Dit boek is bijzonder stijlvol uitgegeven. Het is ook typografisch keurig verzorgd. Jammer dat de stijl van de schrijver minder goed verzorgd is.

We noteerden zinnen als:

„Wij willen letten hoe Hij . . .” (47), „God is het nu die komt troosten intrek te zullen nemen” (75), „De reden tot blijdschap is gelegen in de rijkdom tot wie de Here komen wil” (86). „hij mag rekenen, dat de Here aan hem verschijnen zal” (57).

Het gebruik van heel wat minder woorden en eenvoudiger taal zou de inhoud en leesbaarheid van het boek ten goede zijn gekomen. De schr. heeft een voorliefde voor vreemde woorden: soter, kurios, adoon, epifanie, manifestatie, resentie, paroesie, proclamatie, die bij herhaling gebruikt worden. Zijn stijl is overladen en daardoor vermoeiend. Wat te denken van een zin als deze: „Gerechtigheid en gericht zijn toch de vastigheden, de fundamenten van zijn troon, zijn regiment”? Zo'n stijl doet het vandaag niet meer. Het is ook opmerkelijk, dat de schr. op zijn best is in zijn korte hoofdstukken, b.v. hfdst. III.

De bedoeling van het boek is om bepaalde bijbelse gegevens over het bezoek Gods aan deze wereld tot onze verlossing te behandelen in een liturgisch kader. Het draait eigenlijk voornamelijk om de verschijning van God in heerlijkheid bij zijn heiligdom. Daardoor heeft de schr. waarschijnlijk een zo prachtig Schrift gegeven onbesproken gelaten als Gen. 21:1: „De HERE bezocht Sara, zoals Hij gezegd had, ja de HERE deed aan Sara zoals Hij gesproken had en Sara werd zwanger”.

Soms wordt te gemakkelijk een openbaring van de Zone Gods in het O.T. aangenomen, zoals b.v. de Engel des HEREN en de man met het meetsnoer in Zach. 2:1-5.

We zijn trouwens niet overtuigd door de verklaring, die hier gegeven wordt van dit visioen. De jongeling zou de profeet zelf zijn en de man met het meetsnoer de Engel des HEREN (Christus dus), die natuurlijk juist handelt, en van zijn voornemen om de stad Gods te gaan opmeten niet weerhouden wordt. Deze opvatting wordt o.i. weersproken door de situatie, zoals die in de verzen 3 en 4 getekend wordt. De tolkengel, die met de profeet sprak, loopt hier n.l. een andere engel tegemoet en geeft hem de opdracht heen te snellen naar „die jongeling” met de boodschap, dat Jeruzalem als een open plaats zal liggen. Was nu met „die jongeling” de profeet bedoeld, waarom vertelt de tolkengel dan niet rechtstreeks aan Zacharia wat er met de bouw van de stad aan de hand is?

Een enkele keer speelt de schr. ook met woorden en beelden. b.v. op p. 15 als hij schrijft: „De Fnøel des HEREN is in het doornbos en dat zal worden de Zoon des mensen met de doornenkroon”. Als we met de n. vert. spreken van braamstruik blijft er van deze wonderlijke gedachtensprong niet veel over.

De vertaling, die de schr. geeft van Luc. 1:78: Spruit in plaats van Opgang of Dageraad lijkt moeilijk verenigbaar met vers 79: om hen te beschijnen, die gezeten zijn in de duisternis.

Hoofdstuk XIII, over de verheerlijking op de berg, is een mooi hoofdstuk, dat helaas ontstierd wordt, doordat de kwestie van de tussentoeestand erbij gehaald wordt. Wie zal willen beweren, zo vraagt de schr., dat Mozes en Elia voor een ogenblik zijn teruggekeerd uit de doden, om dan straks weer terug te keren tot een niet-bestaan?

Dat lijkt ons een nogal goedkope retorische vraag. Mozes en Elia waren immers lichamelijke bij God, een unieke situatie en daarom niet bruikbaar in een betoog over de tussentoeestand.

Nogal gezocht dunkt ons wat de schr. poneert

op p. 128. Als de verrezen Heiland aan zijn discipelen toont zijn handen en zijn voeten en zegt: ziet dat ik het zelf ben. . . dan maakt hij ervan alsof de Here wilde zeggen: Ik ben staat in uw midden.

D.w.z. Jahwe, Ik ben die Ik ben. De God van de braambos.

En op p. 129 maakt hij het nog erger:

„Zij hebben gehoord: Ik ben is er. En ze hebben geloofd en beleden: Hij is in ons midden”. Nu wordt de naam Jahwe al omgezet in: Hij is.

Hier wordt teveel gehaald uit een eenvoudig woord van de Heiland.

Nog een andere gedachte van de schr. roept bij ons vragen op. Hij ziet n.l. in de hemelvaart van Christus de vervulling van Ezechiël 11. Zo als de heerlijkheid des HEREN, de schechina-wolk, toen de tempel van Jeruzalem verliet, zo betekent de hemelvaart van Christus op de schechinawolk, dat de HERE Israël verlaat. Oordeel over het bondsvolk. En zo kan de Here ook nu nog zijn gemeente verlaten, de kandelaaar wegnemen.

Worden hier geen ongelijksoortige grootheden op een rijtje gezet? En dat alleen maar vanwege de wolk van hemelvaart? Honoreert de schr. wel dat troostvolle woord van de Heer: zie, Ik ben met u alle dagen tot de voleinding der wereld? En zijn wederkomst-in-den-Geest op de Pinksterdag? Het oordeel, door de Heer zelf aangekondigd voor het Sanhedrin, ligt toch niet in het weggenomen worden door een wolk, maar juist in zijn wederkomen op de wolken des hemels. En in het moeten zien alsdan van de Zoon des mensen in zijn heerlijkheid, terwijl zijn hemelvaart Hem juist wegneemt uit hun gezicht. Is dat juist geen genade, dat Christus zijn heerlijkheid voorlopig verbergt en met zijn Geest en Woord Jeruzalem komt bezoeken en heel de wereld?

Tenslotte nog een vraag over een tweetal vragen van de schrijver. Op p. 42 lezen we: „Maar nu komt er een andere vraag op: waarom gaf de Here toch dit teken aan zijn knecht Mozes?” Op p. 44, nadat de schr. zijn best gedaan heeft op die vraag een antwoord te geven, lezen we: „We moeten nog een derde vraag stellen en zien te beantwoorden: waarom heeft de Here toch dit teken aan Mozes gegeven?” Hoe moeten we dat lezen?

Onze critiek heeft geenszins de bedoeling de indruk te geven, dat uit dit boek niet veel te leren zou zijn. We hebben ons echter wel afgevraagd, hoe het toch zou komen, dat een boek als dit, ondanks het goede dat er ongetwijfeld ook in te vinden is, over 't geheel genomen, ons zo weinig „gedaan” heeft? O.i. ligt dat aan een communicatiestoornis, tussen schrijver en lezer, inzake het verstaan der Schriften voor deze tijd.

C. P. Plooy

HARING OF KUIT, discussie-interviews met theologen. Rik Valkenburg. Uitgave J. H. Kok te Kampen. Prijs f 12,75.

Om te beginnen wat de prijs betreft. Een ongelukkig duur boek van bijna 200 bladzijden. Een gelijksoortig boek van drs. Puchinger over de hergroepering van de partijen kost f 12,50, terwijl dat boek 732 pagina's telt. Ook als we in aanmerking nemen de gestegen loonkosten en de B.T.W., dan blijft het een raadsel waarom een boek van bijna 200 pagina's duurder moet zijn dan een boek van meer dan 700 pagina's. Het streven van de uitgever om goedkope boeken op de markt te brengen is in dit geval bepaald niet gelukt. Het is niet eens een gebonden boek. Als ik het goed begrijp dan had het in de vorm van een pocket-uitgave goedkoper kunnen zijn en daardoor bereikbaar voor veel meer lezers.

Dat wat de prijs betreft.

Verder: wat zijn interviews criant vervelend om te lezen in boekvorm. We hopen daarop nog terug te komen bij de bespreking van het bovengenoemde boek van Puchinger. Wat het in een periodiek wel doet, doet het kennelijk in boekvorm nog niet. Eigenlijk leg je het met een zucht van verlichting weg, als je het plichtmatig hebt uitgelezen, hoe veel lezenswaardigs er ook in staat.

Dit boek bevat gesprekken met Kolonel A. M. Bosshardt van het leger des heils. Met de expriester Dolf Coppes. Met het raadslid Ds. D. van Enk. Met Prof. dr. H. M. Kuitert. Met ds. Langbroek. Met Prof. van Niftrik. Met Prof. van de Pol. Met Prof. van Riessen. Met Rabbijn

DS. D. K. WIELENGA J. D. Zn.

HOOG BEZOEK**Over het komen Gods tot verlossing van zijn wereld**

In een inleidend woord schrijft ds. Wielenga:

„Dit boek bedoelt te spreken over de barmhartigheid van God. Barmhartig in het omzien naar de mens in zijn Zoon, onze Here Jezus Christus. En die barmhartigheid, deze reddende liefde komt steeds aan het licht wanneer God aan de mens verschijnt, hem bezoekt. Het zoeken van God, zijn opzoeken is om de mens te troosten met de belofte van de nieuwe wereld.

Verschillende gedeelten van de Heilige Schrift, zowel Oude als Nieuwe Testament worden met dit doel voor ogen onderzocht. Vooral wordt gewezen op de betekenis van dat zoeken van God bij de heilsfeiten. De gang van het kerkelijk jaar wordt gevolgd.

Het boek wil spreken over het Woord en het werk van God de Here alleen als de Vader der barmhartigheid en de God der vertroosting”.

De uitvoering van dit boek is in linnen band met goudopdruk en voorzien van een fraai stofomslag. Omvang 180 pagina's. Prijs f 9,50.

Verkrijgbaar bij de boekhandel

Antiquariaat - Boekhandel - Uitgeverij**TON BOLLAND**Samuel Esmeyerstraat 57, Vlaardingen
Telefoon 010 - 348545 - Giro 129206

Soetendorp. Met Prof. Velema. Met drs. G. Y. Vellenga en drs. L. Vroegindewey.

Ik heb me afgevraagd bij het lezen waarom ik het zo criant vervelend vond. Ik dacht dat het antwoord is: omdat in deze interviews niets gezegd wordt dat uit andere geschriften en publicaties van de ondervraagden al lang bekend was. Je komt geen nieuws tegen. Dat Prof. Kuitert niet gelooft aan de historiciteit van Adam en Eva (blz. 52) en dat Prof. van Riessen dat wel doet (blz. 120) wisten we al. En zo zouden er meer voorbeelden te noemen zijn.

Het is de eer van de vragensteller dat hij inderdaad gezocht heeft naar het antwoord: haring of kuit. Dat is hem ook wel gelukt. Hij weet wat een „hard” interview betekent. Vooral ook het onderhoud met rabbijn Soetendorp getuigt daarvan.

Maar de ondervraagden krijgen ook niet de gelegenheid - dat is ook bij een interview niet mogelijk - om eens uitvoerig te zijn. Om diepgaand in te gaan op de vele vragen en problemen die hen voorgelegd worden. Daarom ook blijft er iets onbevredigends zitten na te lezen van zulk een boek.

Dat betekent niet dat er niet veel in staat, dat boeiend is en wetenswaardig. Maar het is een offer aan een verkeerde populariteit om zo de problemen te bespreken en aan de orde te stellen. Ik zou me goed kunnen voorstellen dat de ondervraagden, na het lezen van het interview, zich een beetje genomen voelen, hoe eerlijk ook de antwoorden opgeschreven staan en hoe eerlijk de vragen gesteld zijn.

Een boek van de schrijver zelf over de onderwerpen, die hij aanroert en ter sprake brengt, zou van meer waarde zijn, vooral ook als hij daarin zou verwerken de antwoorden die hij gekregen heeft. Dan wordt het geheel overzichtelijker en dan zou de waarde van het boek meer blijvend zijn.

Opmerkelijk is dat niet één van de theologen uit de Vrijgemaakte kerken gevraagd is, al komen de Vrijgemaakten kerken wel ter sprake hier en daar.

Dat kunnen we ons voorstellen. We hebben het er niet naar gemaakt dat men nog belang stelt in wat wij te zeggen hebben. Het is tot onze schaamte dat ook dit geconstateerd moet worden. Wij staan niet in de gunst van gans het volk.

Wie geld genoeg heeft en belang stelt in de kaart van kerkelijk Nederland kan in dit boek terecht. Als hij maar niet denkt dat hij dan op de hoogte is met de werkelijke problemen.

Amelink

REDE uitgesproken door de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid dr. R. H. Kruizinga, ter gelegenheid van het honderdjarige bestaan van het Hervormd Opleidingscentrum Ruimzicht te Doorn op donderdag 27 juni 1968.

In deze rede wordt verteld dat „Ruimzicht” zijn oorsprong vond in het gedachtenklimaat en het werk van „Het Réveil” uit de vorige eeuw. Een van de markante figuren, zo vertelt de staats-

secretaris, uit het Nederlands Réveil was ds. J. van Dijk Mzn uit Tjum, sedert 1862 predikant van de Christelijke afgescheiden gemeente van Doetichem. Hij zag in de Evangelische Alliantie een organisatie, die zou leiden tot eenheid en vereniging met alle in Christus gelovenden (blz. 4). Hij noemt ds. van Dijk een van de mannenbroeders, die een eresaluut verdiend hebben (blz. 7).

Zoals van dr. Kruizinga te verwachten was, blijft hij niet stil staan bij het verleden, maar denkt ook na over het heden en de toekomst. Een van zijn waardevolle opmerkingen „Naast de vraag naar een verantwoordelijke produktie dient zich in het huidige stadium van ontwikkeling van onze welvaart daarom de vraag naar een verantwoordelijke consumptie met nadruk aan”.

Amelink

KERKNIEUWS

Beroepen: te Rijnsburg: ds. H. W. Ophoff te Leek.

Aangenomen: naar Amsterdam-Centrum (scriba J. Groen): drs. H. de Jong, voorheen predikant te Wageningen.

Bedankt: voor Enschede-Zuid-West: drs. D. Deddens te Leeuwarden; voor Kampen (scriba D. J. Gritter): ds. J. Kok te Amersfoort-Centrum; voor Den Ham (Ov.): ds. K. van Dijk te Terneuzen.

Ds. J. F. de Weger. Zondagmiddag 16 februari j.l. nam ds. J. F. de Weger afscheid van de gemeente te Houwerzijl. Bij deze gelegenheid preekte hij over Psalm 125.

Ds. R. Timmerman. Zondag 16 februari j.l. nam ds. R. Timmerman afscheid van de gemeente Bunschoten-Spakenburg wegens vertrek naar Heemse. Hij deed dit met een prediking over 2 Petrus 3: 17-18.

Culemborg. De classis Dordrecht-Gorinchem heeft naar aanleiding van een schrijven van vijftien leden van de kerk te Culemborg die zich aan opzicht en tucht van hun kerkeraad hadden onttrokken, en verzochten om hulp het opnieuw instellen van de ambten, uitgesproken, dat hun afscheiding in Culemborg gewettigd was als daad van bewaring van het toevertrouwde pand en van de band met de Gereformeerde kerken in Nederland.

Zij besloot voorts de kerkeraad van Culemborg niet langer in de classis te kunnen en te mogen ontvangen.

De classis bracht hierbij o.m. in rekening, dat de kerkeraad van Culemborg ds. W. Borgdorff en kand. H. Kiezebrink had laten voorgaan en haar emeritus-predikant ds. J. A. de Vries toelaat voor te gaan in gemeenten die buiten het kerkverband zijn geplaatst. De classis verwijst hierbij naar vorige uitspraken, waarin deze handelwijzen werden afgekeurd, en oordeelt dat de kerkeraad hierdoor de band met de zusterkerken metterdaad heeft verbroken en blijft verbroken.

De classis is voorts van oordeel, dat de kerkeraad van Culemborg nalatig is geweest Schriftuurlijke tucht te oefenen en de tafel des Heren ontheiligd heeft, dat de kerkeraad over de classis publiek onwaarheid heeft gesproken, dat de kerkeraad secten en mouterij in de gemeente des Heren aanricht, heerschappij voert over het erfdeel des Heren en de gemeente des Heren te Culemborg verscheurt.

De classis heeft de kerkeraad opgeroepen te beloven dat hij zich zal houden aan art. 31 K.O. en zijn credentiebrieven, en zijn door de classis aangewezen zonden voor de leden der gemeente die zich afgescheiden hebben, te belijden.

Indien op de volgende vergadering van de classis de bekering van de kerkeraad van Culemborg niet is gebleken, zal de classis het verzoek van de afgescheiden gemeenteleden om hulp bij het opnieuw instellen van de ambten inwilligen.

Zwolle. De moeilijkheden, die al enige tijd bestaan in de gemeente te Zwolle o.m. betreffende het mee beslissen van diakenen in het ratificeren van besluiten van meerdere vergaderingen — hebben zich opnieuw toegespitst. De kerkeraad met diakenen aanvaardde nl. een voorstel, waarin werd uitgesproken dat de synode van Amersfoort-West onrechtmatig heeft gehandeld in het niet ontvangen en het niet alsnog ontvangen van ds. B. J. F. Schoep als afgevaardigde van Noord-Holland. Na de aanneming van dit voorstel legde ds. C. G. Bos een verklaring af, waarin o.a. gesteld werd, dat hij in geen enkel opzicht bewezen acht, dat het niet ontvangen van ds. Schoep in strijd met de K.O. zou zijn geschied, en dat hij de besluiten van genoemde synode inzake de „Open Brief” juist acht. De kerkeraad met de diakenen sprak daarna uit, dat met het aannemen van het voorstel generlei uitspraak is gedaan met betrekking tot de inhoud van de „Open Brief”. Op 10 februari j.l. besloot de kerkeraad met de diakenen de afgevaardigden naar de classis Zwolle een bindende instructie mee te geven, welke hierin diende te resulteren, dat afgevaardigden van de classis naar de a.s. P.S. Overijssel bindend mandaat zouden krijgen tot het niet ontvangen van de classis Kampen (waarbij o.m. Kampen-scriba Gritter is aangesloten). Ds. C. G. Bos en ds. D. Vreugdenhil, die hieraan geen medewerking wilden verlenen, werden hierdoor uitgesloten als secundi-afgevaardigden.

Dit, en het feit, dat de kerk van Zwolle classis-besluiten niet recht zou honoreren, had tot

De HEERE dankbaar mochten wij op donderdag 27 februari j.l. gedenken dat onze geliefde ouders en grootouders

G. VOOGT

C. VOOGT-VAN DER ZEE

50 jaar geleden in het huwelijk werden verbonden.

Hun kinderen en kleinkinderen.

Mr. Tripkade 26,
Urrecht.**BINNENKORT VERSCHIJNEN:**

Prof. C. Veenhof, **Volk van God.** plm. f 16,50
Studie over Bavinck publikaties betreffende de kerk.

Dr. R. H. Bremmer, **Van Opstand tot Koninkrijk.**
plm. f. 18,90.
Hoogtepunten uit onze geschiedenis en geschiedsbeschrijving.

Prof. Dr. G. C. Berkouwer, **De Kerk.**
1. Eenheid en katholiciteit. plm. f 18,75.
(Dogmatische studiën)

Prof. Dr. G. C. Berkouwer, **Verontrusting en verantwoordelijkheid.** plm. f 8,90.

Prof. Dr. J. Lever, **Waar blijven we?**
Een bioloog over de wording van deze aardse werkelijkheid. 2e dr. f 5,90.

Prof. Dr. H. M. Kuitert, **Verstaat gij wat gij leest?**
5e dr. f 5,95.

In voorraad:

Dr. L. de Jong, **Het Koninkrijk der Nederlanden in de 2e Wereldoorlog.** Dl. I f 17,50 (goedkope editie).

Bestellingen gaarne aan:

BOEKHANDEL J. WRISTERS
Minrebroederstraat 13 - Utrecht - Telefoon 030 - 10282

gevolg, dat de classis vergadering op 13 februari nog niet kon worden geconstitueerd. Op 20 februari werd de classis wel geconstitueerd met de afvaardiging van Zwolle, hoewel de classis besloot geen secundusouderling in de plaats van ds. Bos of ds. Vreugdenhil te aanvaarden. Zaterdag 22 februari zou de classis-vergadering worden voortgezet.

haar uitgaande zending de som op van f71.000. **Breda.** Uit het financieel overzicht over 1968 bleek dat de Gereformeerde Kerk van Breda, ze omvat ± 200 zielen bij een totaal aan uitgaven van f32.000 een tekort had van f309,03. De kerk van Breda onderhoudt volledig haar eigen dienstdoende predikant ds. Smouter en haar emeritus-predikant ds. Telder.

post Hardenberg. **Ds. C. van Kalkeren,** Mottenbrink 20, Onnen, post Haren (Gr.), tel. 05906 320. **'s-Gravenhage-Z.W.** (ds. J. Waagmeester): scriba L. F. Venderbos, Melis Stokelaan 828, tel. 070-677803; diakonie: W. A. Lootens, Wolweversgaarde 129, tel. 070-679406. **Uithuizen:** scriba: J. Huizinga, Hoofdstraat 16, Zandeweer, tel. 05953-496 (na 4 mrt.: 1496), post Uithuizen; diakonie: P. Wiersema, Knijpsterweg 5, Zandeweer, post Uithuizen. **Ds. J. M. Smelik,** Delftweg 90, Rotterdam-8; per 7 maart 1969 gewijzigd telefoonnummer: 010-372068.

Kampen. De Gereformeerde Kerk van Kampen bracht in het jaar 1968 voor de arbeid van de van

ADRESSEN
Ds. R. Timmerman, Weidebuurt 5, Heemse,

GROOTS WERK OVER DE HEILIGE SCHRIFT bereikte belangrijke mijlpaal

In de reeks „De Voorzeide Leer” ving de Auteur, **Ds. C. VONK**, Geref. Predikant te Schiedam, enkele jaren geleden aan met de behandeling van de **HEILIGE SCHRIFT. THANS VERSCHEEN DEEL Ic - NUMERI, DEUTERONOMIUM**, waarmee de behandeling van de vijf boeken van Mozes of Pentateuch werd afgesloten.

Uit voorraad zijn nu leverbaar de delen over de Heilige Schrift:

Deel Ia: Inleiding - Genesis - Exodus, 526 pagina's f 23,50
Deel Ib: Leviticus, 768 pagina's f 31,00
Deel Ic: Numeri - Deuteronomium, 880 pagina's f 36,50

Alle delen in fraaie stempelband met goudtitel.

In voorbereiding zijn de delen: Id, De Profeten; Ie, De Geschriften; If, Het Nieuwe Testament. Van reeds eerder verschenen delen in deze reeks is uitsluitend nog leverbaar: **Deel IIIb, De Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikelen 22-24, 27-37, 720 pag., in fraaie stempelband, f 18,50.**

ANDERE ACTUELE UITGAVEN ZIJN:

A. KEIZER

Creatie en Evolutie

(over het gelijknamige boek van Prof. Dr. J. Lever).

„Over de schepping van hemel en aarde spreken betekent handelen over een zaak, die wij niet begrijpen kunnen. Wij kunnen niet vatten wat het is: doen zijn wat niet bestond.

Mozes, de man Gods, met wie de HERE sprak zoals men met een vriend spreekt, heeft echter hiervan gesproken. Hij heeft de waarheid gezien van hetgeen wij niet begrijpen kunnen en heeft daaraan op gepaste wijze uitdrukking gegeven.”

Dit is de waarschuwing, die de schrijver van dit boekje aan allen, die Lever's boek „Creatie en Evolutie” lezen, voorhoudt.

„De kerk van thans mag weten, dat er niet juister en meer naar waarheid gesproken kan worden over de Schepping dan in de mededelingen van Gods Woord gericht tot het volk Israël en ondubbelzinnig door dit volk verstaan.”

Prijs f 2,75

Ds. B. TELDER

Rondom het boek „Sterven . . . en dan?”

Prijs f 1,50

Ds. J. C. JANSE

Het getuigenis van de Schriften over de zondvloed

4 preken over Genesis 7, 8 en 11.

Prijs f 2,25

Al onze uitgaven zijn in de boekhandel verkrijgbaar.

Bestel bij voorkeur bij uw eigen boekhandelaar!

ALOM ZEER GEWAARDEERDE RECENSIES, O.M.:

„Met deze mijlpaal wensen we de schrijver en de uitgever van harte geluk. We hopen op een voorspoedige voortgang van dit grootse werk”. (Ds. D. H. Borgers in „Getrouw”) (Ia)

„Al was het maar omdat het vaak verrassende gegevens biedt, is het de moeite waard”. (Prof. Dr. R. Schippers, in Belijden en Beleven) (Ia).

„Tenslotte zij opgemerkt - de uitgever verdient ongetwijfeld ook een pluim - dat de typografische verzorging in zeer goede handen is”. (Ds. D. Zemel, Geref. Kerkblad van Overijssel en Gelderland) (Ia).

„Ik las dit werk met grote belangstelling en beveel het gaarne bij onze lezers aan”. (Dr. H. Bout, Theologia Reformata).

„Ik eindig met: prachtwerk! Torenhog boven heel wat „stichtelijke” rommel waar ge de schrijver al maar hoort babbelen over de Bijbel, terwijl de Bijbel zelf niet aan de beurt komt. Dit boek brengt ons echt verder!” (Ds. G. Visee in Kamper Kerkbode).

„Verbanden met het N.T. worden steeds gelegd, heilshistorische lijnen aangegeven”. „Nogmaals wil ik wijzen op dit uitnemende werk”. (Prof. Dr. B. J. Oosterhoff, De Weker).

Aan de lezers van dit blad

Lezers van dit blad willen wij in de gelegenheid stellen, de werken van Ds. C. Vonk over de HEILIGE SCHRIFT in het bezit te krijgen tegen betaling van f 15,- per 3 maanden.

Dus voor ca. f 1,20 per week kunt u in het bezit komen van dit waardevolle werk!

Ds. F. VAN DEURSEN

Twist des Heeren met Zijn wijngaard

1. Welke kritiek dienen wij te hebben op en om de „Open Brief”?
2. Gods milde gedachten over gebrekkige kerken en gebrekkige dienaren.
3. Dopers radikalisme en Schriftuurlijke lankmoedigheid.
4. Het letten op de daden des HEEREN en het onderscheiden van de tijden.

Prijs f 3,90

Van dezelfde auteur:

„Sjaar Jasjoeb”

(Een overblijfsel bekeert zich)

4 preken over Jesaja 1, 2, 6 en 7.

Prijs f 2,25

„Afgbeden wederkeer”

4 preken over 1 Samuel.

Prijs f 2,25

Catechisatie dictaat over de Heilige Schrift

Deel I. Genesis-Exodus.

Prijs f 2,35

INHOUDSOPGAVE:

De Heilige Schrift als boek; De Heilige Schrift is het Woord van God; De indeling van de Heilige Schrift; De hoofdzak van de Heilige Schrift; De indeling van de Thora; Genesis - Inleiding tot de hoofdmoot van de Thora; Overzicht van het boek Exodus; De plaats van het boek Exodus in de Thora; De verlossing uit Egypte; De tocht naar Horeb; Horeb: Jahwehs koningschap; Het verbond van Horeb; Het verbondsboek; Het doel van de Thora; Het intermezzo met het gouden kalf; De oprichting van het heiligdom te Horeb; Het heiligdom van Horeb schonk het heil niet automatisch; De Tabernakel gaf symbolisch onderwijs; De bijzonderheden aan de tabernakel en de zin daarvan; De drie Tabernakelruimten en hun „altaren”; Over Israëls priesterschap en zijn kleding; De grote annexatie; Horeb - Grondlegging der wereld.

FIRMA WESDIJK EN LIEBEEK - BARENDRECHT

POSTBUS 2 - TELEFOON 01806-2944